

*Олена Квашук, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу» УНУС, м Умань*

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ФІНАНСІВ ДЕРЖАВИ ЯК ГОЛОВНОЇ ЛАНКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

У структурі інституційної моделі фінансової системи, роль головної ланки мають відігравати “Фінанси держави”, у складі якої на рівні підсистеми відображено інституційні одиниці економіки, діяльність яких пов’язана з формуванням і використанням централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів держави та місцевих органів влади. Такі інституційні одиниці представлені центральними, регіональними та місцевими органами влади державного управління, які розробляють правила економічної поведінки, стратегію і тактику фінансової політики та контролюють за їх дотриманням і реалізацією. Ця підсистема відображає фінансову діяльність держави (в особі її центральних та місцевих органів влади), необхідність якої на певних етапах історичного розвитку людства зумовлена її функціональним призначенням, яке полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами окремих потреб юридичних і фізичних осіб, що з різних причин не можуть бути задоволені через ринкові механізми. Окрім того, держава, як інститут управління суспільною діяльністю, повинна регулювати, стимулювати та контролювати процеси соціально-економічного розвитку країни. До таких потреб передусім необхідно віднести структурні зміни в економіці, боротьбу з монополізмом, захист навколишнього середовища, а також окремих громадян, які з об’єктивних причин не здатні на самозабезпечення. До функціональних обов’язків держави відносять фінансове забезпечення фундаментальної науки, освіти, медицини, оборони, підтримки правопорядку, соціальне забезпечення та страхування населення тощо. Особливості реалізації функцій держави на рівні їх розподілу між органами влади відображає сектор “Загального державного управління”, що об’єднує

юридичних осіб, основною діяльністю яких є виконання функцій законодавчої, виконавчої та судової влади відносно інших інституційних одиниць. Включає органи державного управління центрального, регіонального і місцевого рівня, установи, які фінансуються з державного чи місцевих бюджетів і створені для надання неринкових послуг індивідуального характеру, а також широкого переліку послуг колективного характеру. До цього сектора, окрім органів влади (законодавчої, виконавчої та судової), віднесено державні позабюджетні фонди, які відрізняються від державних бюджетних цільових фондів, доходи і витрати яких є частиною доходів і витрати державного або місцевих бюджетів.

Дослідження теорії та практики формування фінансових ресурсів держави доводить:

1. Фінансові ресурси держави – це у вартісному вираженні економічні ресурси, що знаходяться у розпорядженні центральних і місцевих органів влади, у тому числі централізовані та децентралізовані фонди грошових засобів, що у процесі їх суспільного використання підлягають розподілу.

2. Порядок формування доходів сектора загальнодержавних фінансів упродовж тривалого періоду характеризується хронічним недоотриманням коштів майже в усіх його підсекторах. При цьому найбільш гострою є проблема дефіциту місцевих бюджетів, що доволі часто пояснюється низьким рівнем власних доходів місцевих органів влади, отже, надмірною централізацією доходів у бюджетній системі.

3. Адміністративно-територіальна реформа, яка триває в Україні з метою оптимізації структури бюджетної системи та покращення управління бюджетними ресурсами, передбачає реструктуризацію доходів місцевих бюджетів у напрямі їх подальшої децентралізації. Заходи по децентралізації бюджетних ресурсів безперечно пом'якшують гостроту, проте саму проблему нестачі коштів у бюджетній системі України не подолають, оскільки основні причини нестачі коштів та можливості їх усунення знаходяться у площині організації економіки та її фінансової системи.

4. Аналіз стану централізації бюджетних ресурсів у на рівні місцевих бюджетів засвідчує зростання ролі бюджетів базового рівня. Разом із тим частка централізованих ресурсів надалі залишається високою, що можна пояснити значними відмінностями у розвитку територій та необхідністю їх фінансового вирівнювання.

5. Стан фінансової автономії місцевих органів влади можна визначати звітними даними про доходи та витрати місцевих бюджетів, що зазвичай проводиться у дослідженнях, так і на основі прогнозних розрахунків.

Такі розрахунки доцільно проводити на підставі декількох підходів:

1) за обсягами фінансових ресурсів, що зосереджені у державному та місцевих бюджетах: щодо зведеного бюджету України; стосовно зведеного бюджету області;

2) за переліком джерел надходжень до окремих видів бюджетів;

3) за централізовано встановленими нормативами зарахування доходів до окремих видів бюджетів.

6. До переліку предметів дослідження фінансової системи в частині фінансів держави, окрім фінансових відносин між різними рівнями бюджетної системи та фінансових ресурсів, які такі відносини матеріалізують на практиці, необхідно віднести джерела, що охоплюють усі економічні ресурси, які знаходяться у розпорядженні центральних і місцевих органів влади, та нормативи зарахування доходів до загального і спеціального фондів бюджетів. Це значно розширить сферу наукових досліджень та можливості удосконалення фінансових відносин загалом.

Список використаних джерел:

1. Коваленко В. М., Коваленко О. В. Розвиток фінансової системи України в умовах глобалізації : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 236 с.

2. Коваленко В. Реструктуризація доходів місцевих бюджетів як невід’ємна умова розвитку фінансової системи України / Формування ринкової економіки в Україні. 2019. Вип. 42. С. 72–85.
3. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2015 рік та основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2016 і 2017 роки та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2014 р. № 404 [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.